

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
F. G. JACOBS

της 29ης Οκτωβρίου 1998 *

1. Στο πλαίσιο της παρούσας υπόθεσης το Landgericht München I (Γερμανία) ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει τον όρο «κίνδυνος συγχύσεως» που περιέχεται στο άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', της πρώτης οδηγίας του Συμβουλίου για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων¹ (στο εξής: οδηγία).

2. Η Lloyd Schuhfabrik Meyer & Co. GmbH (στο εξής: Lloyd) είναι εταιρία κατασκευής υποδημάτων, η οποία διαθέτει στο εμπόριο, από το 1927, υποδήματα με το σήμα Lloyd. Είναι κύριος διαφόρων σημάτων τα οποία περιλαμβάνουν τη λέξη Lloyd.

3. Η Klijsen Handel BV (στο εξής: Klijsen) κατασκευάζει και, από το 1991, διαθέτει στο εμπόριο στη Γερμανία υποδήματα με το σήμα Loint's (από το 1970 στις Κάτω Χώρες). Τα υποδήματα αυτά διατίθενται από καταστήματα ειδικευμένα στα ελαφρά υποδήματα, το 90 % δε των πωλήσεων αφορούν γυναικεία υποδήματα. Η Klijsen κατοχύρωσε διεθνώς το σήμα Loint's στις 24 Αυγούστου 1994 και ζήτησε την επέκταση της προστασίας του στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Εξάλλου, στις 26 Φεβρουαρίου 1996 προσέβη στην κατοχύρωση του λεκτικού και απεικονιστικού σήματος Loint's, η προστασία του οποίου εκτείνεται επίσης στη Γερμανία.

4. Στην υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου η Lloyd ζητεί να απαγορευθεί η χρήση του σήματος Loint's για υποδήματα και σχετικά είδη στη Γερμανία. Η Lloyd υποστηρίζει ότι το σήμα Loint's μπορεί να δημιουργήσει σύγχυση με το σήμα Lloyd λόγω της ακουστικής ομοιότητας των δύο σημάτων, καθώς και του ιδιαίτερου διακριτικού χαρακτήρα του σήματος Lloyd, που είναι συνέπεια της ελλείψεως περιγραφικών στοιχείων και του υψηλού βαθμού αναγνωρισιμότητας του σήματος αυτού. Στη διάταξη παραπομπής σημειώνεται ότι ο βαθμός αναγνωρισιμότητας του σήματος Lloyd εκτιμάται, σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 1995, ότι ανέρχεται στο 36 % του συνόλου του πληθυσμού ηλικίας μεταξύ 14 και 64 ετών, σύμφωνα δε με έρευνα που πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο του 1996, στο 10 % των ανδρών ηλικίας 14 ετών και άνω.

5. Το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι τα προϊόντα τα οποία καλύπτουν τα δύο σήματα είναι ίδια, απορρίπτοντας την άποψη που υποστήριξε σχετικά η Klijsen ότι τα προϊόντα αυτά διαφέρουν επειδή το σήμα Loint's χρησιμοποιείται μόνο για τα ελαφρά υποδήματα, τα οποία συνιστούν μια αγορά στην οποία η Lloyd δεν έχει αξιολογη παρουσία. Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο έχει αμφιβολίες ως προς το αν υφίσταται κίνδυνος συγχύσεως μεταξύ των δύο σημάτων κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας.

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

¹ — Οδηγία 89/104/ΕΟΚ, της 21ης Δεκεμβρίου 1988 (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1).

6. Το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας ορίζει ότι:

«Το καταχωρισμένο σήμα παρέχει στον δικαιούχο αποκλειστικό δικαίωμα. Ο δικαιούχος δικαιούται να απαγορεύει σε κάθε τρίτο να χρησιμοποιεί στις συναλλαγές, χωρίς τη συγκατάθεση του:

α) (...)

β) σημείο για το οποίο, λόγω της ταυτότητας ή της ομοιότητάς του με το σήμα και της ταυτότητας ή της ομοιότητας των προϊόντων ή των υπηρεσιών που καλύπτονται από το σήμα και το σημείο, υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης του κοινού, περιλαμβανομένου και του κινδύνου συσχέτισης του σημείου με το σήμα.»

7. Το αιτούν δικαστήριο κρίνει ότι, δυνάμει της ισχύουσας στη Γερμανία νομοθεσίας και της πρακτικής, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι υφίσταται κίνδυνος σύγχυσης. Εντούτοις, έχει αμφιβολίες ως προς το κατά πόσο μια τέτοια προσέγγιση συμβιβάζεται με την οδηγία. Καιτίοι δέχεται ότι η ακουστική ομοιότητα καθιστά δυνατή τη σύγχυση, εντούτοις αμφιβάλει για το αν μπορεί να μη ληφθεί υπόψη, όπως υποστηρίζει η Lloyd, το τελικό, ιδιαίτερα τονιζόμενο s του σήματος Loint's. Το αιτούν δικαστήριο έχει επίσης ορισμένες αμφιβολίες ως προς την άποψη της Lloyd κατά την οποία ο βαθμός αναγνωρισιμότητας 36 %, παρείχε ιδιαίτερο διακριτικό χαρακτήρα στο σήμα της και τονίζει ότι από την προαναφερθείσα έρευνα της αγοράς, η οποία πραγματοποιήθηκε τον

Νοέμβριο του 1995, προκύπτει ότι 33 σήματα υποδημάτων είχαν βαθμό αναγνωρισιμότητας μεγαλύτερο του 20 %, 13 βαθμό αναγνωρισιμότητας ίσο ή ανώτερο του 40 % και 6 βαθμό αναγνωρισιμότητας ίσο ή ανώτερο του 70 %. Κατόπιν αυτού αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα:

«1) Επαρκεί για τη δημιουργία κινδύνου σύγχυσης λόγω ομοιότητας του σημείου με το σήμα και ταυτότητας των εμπορευμάτων ή υπηρεσιών που υποδηλώνει το σήμα και το σημείο, όταν τόσο το σήμα όσο και το σημείο αποτελούνται από μία μόνο συλλαβή, είναι ακουστικά όμοια, τόσο στην αρχή όσο και αναφορικά με τον μοναδικό συνδυασμό φωνηέντων, το δε μοναδικό τελικό σύμφωνο του σήματος αποδίδεται στο σήμα κατά τρόπο παρόμοιο (t αντί d) μέσω συνδυασμού τριών συμφώνων περιλαμβανομένου του τελικού s· συγκεκριμένα: συγκρούονται οι ονομασίες Lloyd και Loint's² προκειμένου περί υποδημάτων;

2) Ποια είναι η σημασία που πρέπει να αποδοθεί στο πλαίσιο αυτό στο γράμμα της οδηγίας κατά το οποίο ο κίνδυνος σύγχυσης περιλαμβάνει και τον κίνδυνο συσχέτισης του σημείου με το σήμα;

2 — Η διαταγή παραπομπής, αναθέτως προς τα αναφερόμενα στις γραπτές παρατηρήσεις των Lloyd και Kliesen, κάνει λόγο για Loints χωρίς απότροφο.

- 3) Όταν ένα διακριτικό αναγνωρίζεται από το 10 % των ενδιαφερομένων εμπορικών κύκλων μπορεί να θεωρηθεί ότι αποκτά ιδιαίτερη διακριτική ισχύ και επομένως δικαιούται μια διευρυμένη ουσιαστική προστασία;

Συμβαίνει αυτό όταν ο βαθμός αναγνωρίσεως ανέρχεται σε 36 %;

Μια τόσο διευρυμένη προστασία θα μπορούσε να οδηγήσει σε διαφορετική απάντηση στο πρώτο ερώτημα, αν βέβαια η απάντηση του Δικαστηρίου σ' αυτό είναι αρνητική;

- 4) Μπορεί να θεωρηθεί ότι ένα σήμα έχει ιδιαίτερη διακριτική ισχύ όταν δεν περιέχει περιγραφικά στοιχεία;»

8. Πριν προχωρήσω στην εξέταση αυτών των ερωτημάτων, νομίζω ότι επιβάλλεται να υπομνησθεί, όπως και η Επιτροπή πρότεινε τις γραπτές της παρατηρήσεις, ο διακεκριμένος ρόλος του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων στο πλαίσιο του άρθρου 177 της Συνθήκης. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου το έργο που του αναθέτει το εν λόγω άρθρο είναι να παρέχει στο εθνικό δικαστήριο τα αναγκαία ερμηνευτικά στοιχεία για την εκδίκαση της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιόν του. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται η εφαρμογή αυτών των κανόνων, όπως τους έχει ερμηνεύσει το

Δικαστήριο, στα πραγματικά περιστατικά της συγκεκριμένης υποθέσεως³.

9. Βεβαίως, παρακινούμενο από τα εθνικά δικαστήρια, το Δικαστήριο έχει ενίοτε εκδόσει αποφάσεις οι οποίες συνδέονται στενά με τα πραγματικά περιστατικά των επί μέρους υποθέσεων. Η διάκριση μεταξύ ερμηνείας και εφαρμογής δεν είναι σαφής — εξάλλου, μπορεί να θεωρηθεί ότι η ερμηνεία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας εφαρμογής ενός νομικού κανόνα. Οποιοδήποτε σχεδόν ζήτημα, έστω και αν συνδέεται ιδιαίτερα με μια συγκεκριμένη κατάσταση, μπορεί να διατυπωθεί υπό μορφήν αορίστου ερμηνευτικού ζητήματος. Παράδειγμα συνιστά το πρώτο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου το οποίο είναι διατυπωμένο τόσο ως αφηρημένο ερμηνευτικό ζήτημα όσο και ως ρητό αίτημα που αφορά την ενδεχόμενη σύγκυση μεταξύ των σημάτων Lloyd και Loint's.

10. Εντούτοις, φρονώ ότι μπορεί να γίνει διάκριση μεταξύ της παροχής γενικών ερμηνευτικών στοιχείων, που θα μπορούσαν να είναι χρήσιμα και για άλλες υποθέσεις σχετικές με την εφαρμογή της ίδιας διατάξεως, και της λεπτομερούς εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών της συγκεκριμένης υποθέσεως. Είναι σαφές, στην προκειμένη περίπτωση, ότι εκείνο που ζητείται από το Δικαστήριο είναι το δεύτερο, δηλαδή στην πραγματικότητα να επιλύσει τη διαφορά που εκκρεμεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου αποφαινόμενο βάσει των πραγματικών περιστατικών, αν υπάρχει ή όχι κίνδυνος σύγκυσεως μεταξύ των δύο σημάτων.

3 — Βλ. π.χ. την απόφαση της 8ης Φεβρουαρίου 1990, C-320/88, Shipping and Forwarding Enterprise SAFE (Συλλογή 1990, σ. I-285).

11. Σε έναν τομέα όπως αυτός νομίζω ότι υπάρχουν αρκετοί λόγοι για τους οποίους το Δικαστήριο θα έπρεπε να επιδείξει ιδιαίτερη αυστηρότητα όσον αφορά την τήρηση της επιβαλλόμενης κατανομής καθηκόντων μεταξύ του ιδίου και των εθνικών δικαστηρίων. Προκειμένου να κριθεί αν υφίσταται ή όχι κίνδυνος συγχύσεως μεταξύ ενός σήματος και ενός σημείου πρέπει να εκτιμηθεί κατά τρόπον ιδιαίτερα λεπτομερή το σύνολο των στοιχείων που έχουν υποβληθεί στο εθνικό δικαστήριο. Συνεπώς, φαισιότερο είναι την απόφαση αυτή να τη λάβει το εθνικό δικαστήριο.

12. Εξάλλου, αν η οδηγία ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι καθορίζει τα ενιαία κριτήρια για την εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως, τα κριτήρια αυτά δεν μπορούν να εφαρμόζονται κατά τρόπο διαφορετικό στα κράτη μέλη, λόγω ιδίως γλωσσικών διαφορών. Για παράδειγμα, αν οι όροι Lloyd και Loint's παρουσιάζουν για έναν αγγλόφωνο μικρή ακουστική ή οπτική ομοιότητα, δεν συμβαίνει το ίδιο για ένα γερμανόφωνο, δεδομένου ότι το στοιχείο t και το τελικό d προφέρονται κατά τον ίδιο τρόπο στη γερμανική γλώσσα. Συνεπώς, είναι περισσότερο εύλογο τα εθνικά δικαστήρια κράτους μέλους να εκτιμούν τον κίνδυνο συγχύσεως λαμβάνοντας υπόψη τις αντιλήψεις του κοινού στο εν λόγω κράτος.

13. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι στον τομέα αυτόν τα νομικά κριτήρια που προκύπτουν από την οδηγία είναι σχετικά λίγα, ενώ προορίζονται να εφαρμοστούν σε σχεδόν απεριόριστο αριθμό περιπτώσεων. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο μπορεί αποτελεσματικότερα να συμβάλει στην ενιαία εφαρμογή της οδηγίας και στην ασφάλεια δικαίου διατυπώνοντας σαφώς τα γενικά κριτήρια και, ειδικότερα, τα πρότυπα

βάσει των οποίων πρέπει να εκτιμάται ο κίνδυνος συγχύσεως, αντί να εκδίδει αποφάσεις στενά συνδεδεμένες με τα πραγματικά περιστατικά συγκεκριμένων υποθέσεων.

14. Βάσει των ανωτέρω, τα ερωτήματα του εθνικού δικαστηρίου μπορούν να επαναδιατυπωθούν υπό την έννοια ότι διά αυτών ζητείται να διευκρινιστούν:

— τα κριτήρια βάσει των οποίων πρέπει να εκτιμηθεί ο κίνδυνος συγχύσεως και, ειδικότερα, η ακουστική ομοιότητα του σήματος και του σημείου,

— η σημασία που πρέπει να αποδοθεί στο ότι ο κίνδυνος συγχύσεως περιλαμβάνει τον «κίνδυνο συσχέτισεως»,

— οι όροι υπό τους οποίους πρέπει να θεωρηθεί ότι ένα σήμα έχει διακριτικό χαρακτήρα και, ειδικότερα, η σημασία του βαθμού αναγνωρίσεως του σήματος και της ελλείψεως περιγραφικών στοιχείων, καθώς και

— η σημασία που πρέπει να προσδίδεται στο διακριτικό χαρακτήρα ενός σήματος κατά την εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως.

15. Μετά την υποβολή εκ μέρους του εθνικού δικαστηρίου της παρούσας αιτήσεως για έκδοση προδικαστικής αποφάσεως το Δικαστήριο εξέδωσε την απόφαση SABEL η οποία αφορά το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας, το οποίο είναι κατ' ουσία όμοιο με το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', αφορά όμως την καταχώριση και την ακυρότητα του σήματος⁴. Έχω τη γνώμη ότι η απόφαση αυτή παρέχει τα περισσότερα από τα ερμηνευτικά στοιχεία που ζητεί το αιτούν δικαστήριο.

16. Όσον αφορά τη σημασία του όρου «κίνδυνος συσχέτισεως», τη διευκρίνιση του οποίου ζητεί το δεύτερο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο αποφάνθηκε στην απόφαση SABEL:

«Συναφώς, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι ο προσορισμός του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας είναι να εφαρμόζεται μόνον όταν, λόγω της ταυτότητας ή της ομοιότητας των σημάτων και της ταυτότητας ή της ομοιότητας των προϊόντων ή των υπηρεσιών που τα δύο σήματα προσδιορίζουν, “υπάρχει κίνδυνος συγχύσεως του κοινού, ο οποίος περιλαμβάνει και τον κίνδυνο συσχέτισεως με το προγενέστερο σήμα”. Από τη διατύπωση αυτή προκύπτει όμως ότι η έννοια του κινδύνου συσχέτισεως δεν λειτουργεί εναλλακτικά προς την έννοια του κινδύνου συγχύσεως, αλλά χρησιμεύει για τη διευκρίνιση του εύρους της. Το γράμμα της διατάξεως αυτής αποκλείει συνεπώς τη δυνατότητα εφαρμογής της αν δεν υφίσταται κίνδυνος συγχύσεως του κοινού.

Η ερμηνεία αυτή απορρέει επίσης από τη δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, από την οποία προκύπτει “ότι ο κίνδυνος συγχύσεως (...) αποτελεί την ειδική προϋπόθεση της προστασίας”⁵.

17. Όσον αφορά τα άλλα ζητήματα που τίθενται με την παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο με την απόφαση SABEL παρέσχε τα ακόλουθα ερμηνευτικά στοιχεία ως προς τον τρόπο εκτίμησεως του κινδύνου συγχύσεως:

«Όπως διαπιστώθηκε στη σκέψη 18 της παρούσας αποφάσεως, το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας δεν τυγχάνει εφαρμογής αν δεν υφίσταται κίνδυνος συγχύσεως του κοινού. Συναφώς, από τη δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας προκύπτει ότι η εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως “εξαρτάται από πολυάριθμους παράγοντες, ιδίως δε από το κατά πόσον είναι γνωστό το σήμα στην αγορά, από την ενδεχόμενη συσχέτιση με το χρησιμοποιούμενο ή καταχωρισμένο σημείο, από τον βαθμό ομοιότητας μεταξύ των σημάτων και του σημείου και μεταξύ των προσδιοριζόμενων προϊόντων ή υπηρεσιών”. Επομένως, ο κίνδυνος συγχύσεως πρέπει να εκτιμάται συνολικά, λαμβανομένων υπόψη όλων των παραγόντων που ασκούν επιρροή στην συγκεκριμένη περίπτωση.

Αυτή η συνολική εκτίμηση πρέπει, όσον αφορά την οπτική, ακουστική ή εννοιολογική ομοιότητα των εξεταζομένων σημάτων, να στηρίζεται στη συνολική εντύπωση που προκαλούν τα σήματα, λαμβανομένων υπόψη, μεταξύ άλλων, των διακριτικών και κυρίαρχων στοιχείων τους. Συγκεκριμένα,

4 — Απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 1997, C-251/95, SABEL (Συλλογή 1997, σ. I-6191).

5 — Απόφαση SABEL, σκέψεις 18 έως 19.

από το γράμμα του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας, που χρησιμοποιεί τη διατύπωση «(...) υπάρχει κίνδυνος συγχύσεως του κοινού (...)», προκύπτει ότι ο τρόπος με τον οποίο ο μέσος καταναλωτής του επίμαχου είδους, προϊόντος ή υπηρεσίας προσλαμβάνει τα σήματα έχει καθοριστική σημασία για τη συνολική εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως. Ο μέσος καταναλωτής, όμως, προσλαμβάνει συνήθως ένα σήμα ως μια ολότητα και δεν επιδίδεται σε εξέταση των διαφόρων λεπτομερειών του.

Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να τονιστεί ότι ο κίνδυνος συγχύσεως είναι τόσο μεγαλύτερος όσο σημαντικότερη είναι η διακριτική δύναμη του προγενέστερου σήματος. Δεν μπορεί συνεπώς να αποκλείεται ότι η εννοιολογική ομοιότητα που απορρέει από το γεγονός ότι σε δύο σήματα χρησιμοποιούνται εικόνες συμπίπτουσες ως προς το εννοιολογικό περιεχόμενό τους μπορεί να δημιουργήσει κίνδυνο συγχύσεως, σε περίπτωση που το προγενέστερο σήμα έχει ιδιαίτερη διακριτική δύναμη είτε καθ'εαυτό είτε λόγω του ότι είναι ευρέως γνωστό στο κοινό.

Ωστόσο, υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις της υποθέσεως της κυρίας δίκης, όπου το προγενέστερο σήμα δεν είναι ιδιαίτερα γνωστό και συνίσταται σε εικόνα με λίγα φανταστικά στοιχεία, η απλή εννοιολογική ομοιότητα μεταξύ των σημάτων δεν αρκεί προς δημιουργία κινδύνου συγχύσεως.

Συνεπώς στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το κριτήριο του κινδύνου «συγχύσεως του κοινού, ο οποίος

περιλαμβάνει και τον κίνδυνο συσχέτισεως με το προγενέστερο σήμα», που περιέχεται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας, έχει την έννοια ότι η απλή συσχέτιση μεταξύ δύο σημάτων στην οποία μπορεί να προβεί το κοινό μέσω της συμπτώσεως του εννοιολογικού περιεχομένου τους δεν αρκεί, αυτή και μόνον, για να συναχθεί η ύπαρξη κινδύνου συγχύσεως, υπό την έννοια της προπαρατεθείσας διατάξεως⁶.

18. Στο πλαίσιο της παρούσας υπόθεσης χρήσιμο είναι να προστεθούν τα ακόλουθα στοιχεία. Πρώτον, όσον αφορά το πρώτο ερώτημα, από την απόφαση SABEL προκύπτει σαφώς ότι ο κίνδυνος συγχύσεως πρέπει να εκτιμάται σφαιρικά, υπό το πρίσμα όλων των παραγόντων που ασκούν επιρροή. Αντιθέτως προς την άποψη της Lloyd, χρήσιμο είναι, αναλόγως των πραγματικών περιστατικών, να εξεταστεί όχι μόνον ο βαθμός ακουστικής ομοιότητας του σήματος και του σημείου, αλλά και ο βαθμός (ή η έλλειψη) οπτικής ή εννοιολογικής ομοιότητας. Ελλείψει οπτικής ή εννοιολογικής ομοιότητας, πρέπει να εξεταστεί αν, λαμβανομένων υπόψη όλων των περιστάσεων, περιλαμβανομένης της φύσεως των προϊόντων και των όρων υπό τους οποίους κυκλοφόρησαν στην αγορά, ο βαθμός μιας τυχόν ακουστικής ομοιότητας μπορεί, αυτός καθαυτός, να δημιουργήσει σύγχυση.

19. Όπως σαφώς προκύπτει από τη δέκατη αιτιολογική σκέψη του προομίου της οδηγίας, «τα μέσα με τα οποία μπορεί να διαπιστώνεται ο κίνδυνος σύγχυσης, και ιδίως το βάρος της απόδειξης, υπόκεινται στους εθνικούς δικονομικούς κανόνες τους οποίους δεν θίγει η παρούσα οδηγία». Συνεπώς, το

6 — Απόφαση SABEL, σκέψεις 22 έως 26.

εθνικό δικαστήριο κατά την εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως οφείλει να εφαρμόσει τους εθνικούς κανόνες περί αποδείξεως.

20. Εντούτοις, τα πρότυπα και τα κριτήρια που εφαρμόζονται κατά την εκτίμηση αυτή εμπíπτουν στο κοινοτικό δίκαιο. Όπως υπογραμμίζει η Klijssen, ο κίνδυνος συγχύσεως πρέπει να είναι πραγματικός και αποδεδειγμένος — και όχι απλώς υποθετικός ή απόμακρος. Αποφαινόμενο ότι ένα σήμα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη συνολικώς και όχι βάσει των διαφόρων του συστατικών, το Δικαστήριο στην απόφασή του SABEL χρησιμοποίησε το κριτήριο του μέσου καταναλωτή του είδους των προϊόντων ή υπηρεσιών που αφορά η υπόθεση. Αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της Lloyd κατά την προφορική διαδικασία, ένα τέτοιο κριτήριο είναι σύμφωνο προς τις αποφάσεις που εξέδωσε το Δικαστήριο σε άλλες υποθέσεις στις οποίες εξέτασε το ζήτημα αν μια περιγραφή, ένα σήμα ή μια διαφημιστική ένδειξη μπορούν να παραπλανήσουν τον καταναλωτή. Το Δικαστήριο έλαβε υπόψη την τεκμαιρόμενη προσδοκία του μέσου καταναλωτή των συγκεκριμένων προϊόντων ή υπηρεσιών, ο οποίος έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος⁷. Φρονώ ότι τα ίδια αυτά κριτήρια έχουν εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση. Όπως υπογράμμινα στα σημεία 50 και 51 των προτάσεών μου επί της υποθέσεως SABEL, ένα υπερβολικό επίπεδο προστασίας θα μπορούσε να παρακαλύψει την ολοκλήρωση των εθνικών αγορών, λόγω επιβολής αδικαιολογήτων περιορισμών στην

ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και υπηρεσιών, και να αποτρέψει την επίτευξη του ίδιου του σκοπού της οδηγίας.

21. Όσον αφορά το τρίτο ερώτημα, από την απόφαση SABEL προκύπτει σαφώς ότι μπορεί ένα σήμα να έχει ιδιαίτερο διακριτικό χαρακτήρα, είτε αφ' εαυτού είτε λόγω της αναγνωρισιότητάς του, ότι «ο κίνδυνος συγχύσεως είναι τόσο μεγαλύτερος όσο σημαντικότερη είναι η διακριτική δύναμη του προγενέστερου σήματος». Το εθνικό δικαστήριο ερωτά αν υπάρχει ένα όριο πέραν του οποίου ένα σήμα αποκτά, λόγω του βαθμού αναγνωρισιότητάς του, ιδιαίτερο διακριτικό χαρακτήρα και απολαύει «διευρυμένης ουσιαστικής προστασίας». Εντούτοις, σκοπός της οδηγίας δεν είναι ο καθορισμός ενός τέτοιου ορίου. Ο βαθμός αναγνωρισιότητας είναι ένας παράγων που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη μεταξύ άλλων κατά τη συνολική εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως που διατρέχει ο μέσος καταναλωτής των συγκεκριμένων αγαθών ή υπηρεσιών. Δεν υφίσταται ειδικό όριο πέραν του οποίου πρέπει να προσδίδεται στον βαθμό αναγνωρισιότητας κρίσιμος χαρακτήρας.

22. Όσον αφορά το τέταρτο ερώτημα, από την απόφαση SABEL⁸ προκύπτει σαφώς ότι ο κίνδυνος συγχύσεως μπορεί να είναι μεγαλύτερος όταν ένα σήμα έχει αφ' εαυτού ιδιαίτερο διακριτικό χαρακτήρα. Αυτό συμβαίνει όταν το σήμα έχει ορισμένα ακουστικά, οπτικά ή εννοιολογικά χαρακτηριστικά που ειδικώς το διακρίνουν από άλλα

7 — Βλ., ως προς την πλέον πρόσφατη, την απόφαση της 16ης Ιουλίου 1998, C-210/96, Gur Springenheide (Σύλλογή 1998, σ. I-4681, σκέψεις 30 και 31). Βλ. επίσης τις αποφάσεις της 7ης Μαρτίου 1990, C-362/88, GB-INNO-BM (Σύλλογή 1990, σ. I-667) της 13ης Δεκεμβρίου 1990, C-238/89, Pall (Σύλλογή 1990, σ. I-4827) της 18ης Μαΐου 1993, C-126/91, Yves Rocher (Σύλλογή 1993, σ. I-2361) της 2ας Φεβρουαρίου 1994, C-315/92, Verband Sozialer Wettbewerb (Σύλλογή 1994, σ. I-317) της 29ης Ιουνίου 1995, C-456/93, Langguth (Σύλλογή 1995, σ. I-1737), και της 6ης Ιουλίου 1995, C-470/93, Mars (Σύλλογή 1995, σ. I-1923). Βλ. τις προτάσεις που ανέπτυξε ο γενικός εισαγγελέας Fennelly στις 29 Σεπτεμβρίου 1998 στην υπόθεση C-303/97, Sekt Kellerer Kessler (απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 1999, σ. I-532, ειδικότερα τα σημεία 29 επ. των προτάσεων).

8 — Βλ. επίσης την απόφαση της 29ης Σεπτεμβρίου 1998, C-39/97, Canon (Σύλλογή 1998, σ. I-5525, σκέψεις 17 και 18).

σήματα. Η συνέπεια αυτή μπορεί, εκ πρώτης όψεως, να θεωρηθεί περιέργη, καθόσον θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι ο κίνδυνος συγχύσεως αυξάνει όσο ο διακριτικός χαρακτήρας, αφ' εαυτού, αποδεικνύεται σημαντικός. Εντούτοις, είναι σαφές ότι ο κίνδυνος συγχύσεως είναι μεγαλύτερος μεταξύ ενός σήματος και ενός σημείου η ομοιότης των οποίων οφείλεται στο γεγονός ότι αμφότερα χαρακτηρίζονται από ορισμένα ασυνήθη και πρωτότυπα στοιχεία απ' ό,τι μεταξύ ενός σήματος και ενός σημείου τα οποία έχουν όμοια αλλά λιγότερα διακριτικά στοιχεία. Το γεγονός ότι ένα σήμα και ένα σημείο μπορούν αμφότερα να διακριθούν

σαφώς απ' άλλα σημεία, επειδή έχουν τα ίδια πρωτότυπα ή ασυνήθη χαρακτηριστικά, αυξάνει τον κίνδυνο συγχύσεως.

23. Φρονώ ότι, καίτοι η πλήρης έλλειψη περιγραφικών στοιχείων μπορεί να αποτελέσει παράγοντα εκτίμησης του διακριτικού χαρακτήρα ενός σήματος, εντούτοις δεν αρκεί αφ' εαυτής να προσδώσει σε ένα σήμα ιδιαίτερο διακριτικό χαρακτήρα: παρά την έλλειψη περιγραφικών στοιχείων ένα σήμα μπορεί ακόμα να στερείται πρωτοτύπων χαρακτηριστικών ή να είναι κοινότυπο στο οικείο κράτος μέλος.

Πρόταση

24. Φρονώ ότι στα ερωτήματα που υπέβαλε το Landgericht München πρέπει να δοθούν οι ακόλουθες απαντήσεις:

« 1) Κατά την εκτίμηση, στο πλαίσιο του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, του κινδύνου συγχύσεως μεταξύ ενός σήματος και ενός σημείου που χρησιμοποιούνται για όμοια προϊόντα, εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξετάσει αν υφίσταται κίνδυνος συγχύσεως πραγματικός και αποδεδειγμένος για τον μέσο καταναλωτή των συγκεκριμένων προϊόντων στο οικείο κράτος μέλος. Στο πλαίσιο αυτής της εξέτασης, το εθνικό δικαστήριο οφείλει να εκτιμήσει σφαιρικώς όλους τους παράγοντες που ασκούν επιρροή, ιδίως τον βαθμό ακουστικής, οπτικής ή εννοιολογικής ομοιότητας μεταξύ του σήματος και του σημείου, καθώς και τον διακριτικό χαρακτήρα που έχει ένα σήμα είτε αφ' εαυτού είτε λόγω του βαθμού αναγνωρισμότητάς του.

- 2) Η έννοια του κινδύνου συσχέτισεως όπως αυτή χρησιμοποιείται στο άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεν είναι εναλλακτική της έννοιας του κινδύνου συγχύσεως, αλλά διευκρινιστική του περιεχομένου της.
- 3) Η οδηγία δεν καθορίζει το όριο πέραν του οποίου ένα σήμα αποκτά αυτομάτως, λόγω του βαθμού αναγνωρισιμότητάς του, ιδιαίτερο διακριτικό χαρακτήρα και απολαύει μεγαλύτερης προστασίας. Ο βαθμός αναγνωρισιμότητας ενός σήματος είναι παράγοντας που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τη συνολική εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως. Ο κίνδυνος συγχύσεως με όμοιο σημείο αυξάνει όσο πιο μεγάλη είναι η αναγνωρισιμότητα του σήματος.
- 4) Το γεγονός ότι το σήμα δεν έχει περιγραφικά στοιχεία μπορεί να αποτελέσει παράγοντα εκτιμήσεως του διακριτικού χαρακτήρα ενός σήματος, δεν αυξάνει όμως, αφ' εαυτού, τον κίνδυνο συγχύσεως.»